

11. Шамова Т. И. Управление образовательными системами: учеб. пособие для студ. высш. учеб. заведений / Т. И. Шамова, П. И. Третьяков, Н. П. Капустин // Под. ред. Т. И. Шамовой. – М. : Гуманит. изд. центр ВЛАДОС, 2002. – 320 с.

PEDAGOGICAL CONDITIONS OF FORMING PREPARADNESS OF FUTURE MANAGERS OF EDUCATION TO MANAGEMENT THE CEI UNDER INCLUSION

Malik Maryna Valentynivna

Abstract. *The article deals with pedagogical conditions of preparedness of future managers of education in the management of a comprehensive educational institution under inclusion. Analysed the concept of «pedagogical conditions». Indicated that a set of interrelated and interdependent factors that provide a focused process of preparation future managers to management education institution under of inclusion.*

Proved that professionally important qualities necessary for effective management of the institution under are inclusion advocate humanism, tolerance and Self-management.

Indicated that formed in future managers of education positive and stable motives, goals, interests to establish the principles of inclusive education will ensure their active participation in the management of the educational process; commitment to professional and independent search for relevant information; improvement of knowledge in the field of inclusive education.

Pointed out blocks of bank of information and methodical resources for providing classroom and self-study education of future managers, namely: diagnostic, software and didactic.

Provd each of the identified pedagogical conditions has its internal capabilities, being mainly aims at creation of a component of preparedness. At the same time, each taken separately condition can not fully ensure the efficiency of formation of the studied characteristics. Only their systematic unity can allow to achieve the best results and complex is the pedagogical conditions of formation of preparedness education of future managers of education to a management the comprehensive educational institution under the inclusion.

Keywords: manager of education, pedagogical conditions, professional quality, inclusion, management of secondary schools.

МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ФАХОВОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ МУЗИКИ: СИНЕРГЕТИЧНИЙ АСПЕКТ

УДК 378.091.12.011.3-051:78

Ван Сяочень

У статті розглянуто філософсько-методологічне підґрунтя фахової підготовки майбутніх учителів музики. Феномен педагогічної взаємодії суб'єктів навчального процесу розглядається крізь призму синергетичного підходу. Переосмислення історичного спадку педагогічного знання про педагогічну взаємодію та нові філо-

софські підходи дають можливість глибше зрозуміти коріння цього феномену. Осягнення синергетичного підходу до фахової підготовки студентів забезпечує методологічну базу наукового пізнання в галузі освіти і найбільш ефективно відповідає потребам розкриття і розвитку здібностей особистості майбутнього вчителя музики та способам її саморозвитку.

Ключові слова: навчальна діяльність, фахова компетентність, етнічність, педагогічна взаємодія, філософський підхід, суб'єкти навчального процесу, синергетичний підхід.

МЕТОДОЛОГИЧЕСКИЕ ОСНОВЫ ПРОФЕССИОНАЛЬНОЙ ПОДГОТОВКИ БУДУЩИХ УЧИТЕЛЕЙ МУЗЫКИ: СИНЕРГЕТИЧЕСКИЙ АСПЕКТ

Ван Сяочень

В статье рассматривается философско-методологическое обоснование профессиональной подготовки будущих учителей музыки. Феномен педагогического взаимодействия субъектов учебного процесса рассматривается сквозь призму синергетического подхода. Переосмысление исторического наследия педагогического знания о педагогическом взаимодействии, а также новые философские подходы, дают возможность глубже понять корни этого феномена. Такое междисциплинарное научное направление, как синергетика, обеспечивает новую методологическую базу научного познания в области образования и наиболее эффективно отвечает потребностям раскрытия и развития способностей личности будущего учителя музыки и способам ее самообразования.

Ключевые слова: педагогическое взаимодействие, профессиональная компетентность, философский подход, субъекты учебного процесса, учебная деятельность, этничность, синергетический подход.

METHODOLOGICAL BASES OF PROFESSIONAL TRAINING FUTURE TEACHERS OF MUSIC: SYNERGISTIC ASPECT

Wang Xiaochen

The article deals with the problem of the artistic and pedagogical training of the music teachers in the modernization of educational system in Ukraine and China integration into the global educational community.

A scientific explanation of the functional-content features of the artistic and educational activities is argued, the original interpretation of the content and the forms of classes is provided, the pedagogical conditions and the ways of optimization of professional training are revealed.

Key words: the scientific activity, the ethnicity, the professional competence, the pedagogical interaction, the philosophical approach, the subjects of the educational process, the synergistic approach.

Пошук фундаментальних підходів до побудови сучасного освітнього процесу, становлення нової парадигми навчання і виховання молодого покоління знаходять відображення в освітніх документах України, таких як Консти-

туція України, Закон України “ Освіта ” (Україна XXI століття), “Про вищу освіту”, Національна доктрина розвитку освіти України у XXI столітті. Домінуючими у цих державних документах є положення, що метою освіти і виховання має бути професійно компетентний, ініціативний, творчий громадянин, наділений почуттям обов’язку і відповідальності перед суспільством, здатний швидко адаптуватися до сучасного світу. Характерними рисами такого вчителя, на думку В.Андрушенка, є «підвищення ролі особистості, інтелектуалізація її діяльності у контексті динамічних змін технічних засобів та технологій, постійного динамічного зростання обсягів інформації. Це потребує оновлення змісту навчання, новаторських змін форм педагогічної взаємодії та характеру стосунків суб’єктів навчального процесу»[1].

Системи національної освіти України та Китаю характеризуються включенням етнокультурних компонентів у проекти, концепції, програми найрізноманітніших освітніх установ, які представляють достатньо широку картину різноманіття підходів, концептуальних установок, ступеня включеності етнокультурних явищ та їхньої взаємодії в освітньому процесі. Серед основних завдань сучасної освіти можна назвати:

- забезпечення історичної спадкоємності поколінь, збереження, розповсюдження і розвиток національної культури, виховання дбайливого ставлення до історичної та культурної спадщини;

- виховання патріотів, громадян правової, демократичної держави, які поважають права та свободи особистості, володіють високою моральністю, проявляють національну і релігійну терпимість, шанобливе відношення до мов, традицій і культури інших народів.

Зростання етнізації освіти наприкінці XX - початку XXI століття мало значний вплив на систему професійної педагогічної освіти. Серед чинників, які вплинули на цей процес, можна умовно виокремити політичні, соціально-економічні, соціально-культурні та наукові. Ці галузі суспільного буття у всі часи відігравали істотну роль у становленні сфери освіти, додаючи їй певну спрямованість і формуючи характер освітніх парадигм. На посилення етнічної складової в освіті вплинули, з одного боку, ідеї «транснаціоналізму», «глобалізації», з іншого – загострення проблем актуалізації відмінностей – національних, культурних, гендерних, расових, релігійних. Інтеграційні тенденції, універсализм, який набирає силу, та тенденції до виявлення унікальності різних народів надають особливої значущості проблемі поєднання універсальних принципів і цінностей з позитивним (а не просто нейтральним) відношенням до відмінностей (зокрема, етнічних). Загострення міжрегіональних, міжетнічних, міжконфесійних конфліктів, сплески міжнародного тероризму і злочинності привели до перегляду сфери пізнання, пов’язаної з культурним, етнічним і регіональним різноманіттям, до перегляду національної освітньої й культурної політики безпосередньо в Україні та Китаї.

Мета статті полягає в дослідженні філософсько-методологічних основ фахової підготовки майбутніх учителів музики крізь призму синергетичного підходу.

Культура особистості та музично-естетичне виховання – об’єкти дослідження філософів: Л.Когана, І.Ляшенка, М.Мамардашвілі, Р.Тельчарової та ін.; психологів: Л.Виготського, В.Давидова, Л.Занкова, О.Леонтьєва, С.Рубінштейна, Б.Теплова та ін.; мистецтвознавців: Б.В.Асаф’єва, Р.І.Грубера,

А.Н.Сохора та ін.; музикантів-педагогів: Е.Абдулліна, О.Апраксіної, Л.Аржачнікової, А.Козир, Г.Падалки, О.Рудницької, Н.Терентьєвої, О.Хижної, Г.Ципіна, С. та В.Шацьких, О.Щолокової, Б.Юсова та ін.

У наш складний час криза охопила різні сфери суспільного життя людини. Наукова картина Всесвіту, яка базувалась на механістичних принципах, зараз кардинально змінилась. Сучасність вимагає зміни старої наукової методологічної парадигми, яка була заснована на пріоритеті стабільності, лінійності та стійкості, на нову, яка розкриває закони виникнення нових форм та організаційних структур. Унікальність, незворотність і випадковість – три поняття, на яких ґрунтується сучасна наукова картина Всесвіту. Згідно з посткласичною наукою, Всесвіт – це система, що безперервно розвивається та самоорганізується. Ґрунтуючись на новій науковій парадигмі, у 60-70-ті рр. ХХ ст. виник новий міждисциплінарний науковий напрям – синергетика. Синергетика – від грецького “synergetikos” (“syn” – спільно, обопільно; “ergos” – дія) [9] – спільний, обопільно діючий, сприяння, співробітництво, “дія разом”. Сам термін “синергетика” ввів до наукового обігу професор Штутгартського університету і директор Інституту теоретичної фізики і синергетики Герман Хакен. Учений вважає, що: “Для знаходження загальних принципів, що керують процесами самоорганізації, необхідний комплекс найрізноманітніших дисциплін. У науці вже існують загальні закономірності виникнення просторово-часових структур різних систем, їх самоорганізації й функціонування» [11, с. 28-29].

Синергетика досліджує складні системи, що самоорганізуються, насамперед їхні внутрішні властивості, передбачає цілісний, системний аналіз об'єктів дослідження. Базовим принципом синергетики є принцип, за яким активність, ефективність управління системою можлива лише тоді, коли досліджене джерело саморозвитку і внутрішні властивості системи, враховуючи при цьому постійно мінливі внутрішні й зовнішні умови. Отже, синергетика розширює, поглиблює та конкретизує діапазон методологічних можливостей діалектики.

Інформація є визначальним фактором синергетичної теорії самоорганізації. Синергетичні закони актуалізуюються виключно в системах відкритого типу, динамічних, таких, що мають стохастичні зв'язки з середовищем, можливість інтеграції з іншими системами.

У філософському словнику синергетика визначається як напрям і загальнонаукова програма міждисциплінарних досліджень, яка вивчає процес самоорганізації та становлення нових упорядкованих структур у відкритих біологічних, соціальних, когнітивних, інформаційних та інших системах [9].

Особливістю синергетичного підходу, на думку одного з засновників синергетики – Іллі Пригожина, є те, що сучасна наука переходить від рівноважних умов до унікального й специфічного у досліджуваних об'єктах.

Синергетична методологія до освітньої галузі стала застосовуватись у 70-ті рр. ХХ ст. (основи «синергетики освіти» у доповіді професора Г.Шефнера).

Синергетичний підхід у педагогіці знайшов відображення в працях українських вчених – Г.Васянович, А.Євтодюк, І.Єршова-Бабенко, С.Клепко, В.Кушнір та ін.

Синергетична парадигма самоорганізації систем, осягнення сутності та еволюції цього складного процесу в контексті освіти означає самоосвіту.

Нові специфічні методи навчання, які пропонує синергетика (самоосвіта; нелінійний відкритий діалог прямого і зворотного зв'язку між суб'єктами освітнього процесу, що спонукає до навчання; навчання як фазовий перехід тощо) призводять як до нового внутрішнього діалогу суб'єкта навчального процесу із самим собою, так і до якісно іншого діалогу в суспільстві, тобто, до якісно іншого рівня педагогічної взаємодії учасників навчального процесу. Синергетичний підхід означає також перетворення спонтанних, неорганізованих устремлень учня у чітке розуміння мети навчання та творчий самокерований розвиток його особистості. Синергетика є сучасною теорією самоорганізації. Вона є результатом нового наукового світобачення і досліджує феномени самоорганізації систем, нелінійності, нерівноваженості, нестійкості та випадковості, незворотності часу в процесі глобальної еволюції, становлення порядку через хаос.

На нашу думку, професійна підготовка майбутнього вчителя музики представляє собою складний, тривалий процес, включений в метасистему художньо-педагогічного процесу, який протікає стадіально. Визначальними принципами і характеристиками цього процесу є цілісність і самоорганізація.

Нові філософські підходи дають можливість переосмислити та глибше зрозуміти коріння феномену "педагогічна взаємодія". У контексті синергетичної парадигми взаємодія суб'єктів навчального процесу розглядається як універсальна категорія, як методологічний принцип пізнання, як феномен зв'язку, впливу та розвитку суб'єктів у процесі впливу один на одного. Вивченню педагогічної взаємодії присвятили свої праці такі вчені, як А.Авраменко, А.Бойко, Л.Байбородова, А.Вербицький, С.Горбачова, А.Добрович, І.Дубровіна, В.Дяченко, Н.Єлізарова, Л.Єпрінцева, С.Єфремов, В.Казанська, І.Кобзарєва, О.Матвієнко, О.Мищерякова, В.Семиченко, Т.Сущенко, Є.Чудінова та ін.

Дефініцію "взаємодія" розглядають у філософії як фундаментальне поняття, найбільш загальну, універсальну форму руху та розвитку матерії. "Взаємодія" визначає існування і структурну організацію кожної матеріальної системи, її об'єднання поряд з іншими тілами в систему більшого порядку, більшої якості всіх тіл, процесів та явищ. Без здатності до взаємодії матерія не могла б існувати. В кожній цілісній системі взаємодія виступає як таке відношення, в якому причина і наслідки постійно міняються місцями [9]. Взаємодія має об'єктивний і універсальний характер. Об'єктивний - тому що зв'язки між предметами та явищами існують незалежно від людської свідомості. Універсальність характеру виявляється в тому, що через взаємодію можна пояснити практично всі закони, явища і категорії. Взаємодія як універсальний процес охоплює зв'язки між предметами та явищами, прямі й зворотні дії, процеси обміну (енергією, інформацією, емоціями тощо), всі форми діяльності людей.

Вже філософи Античності пояснювали взаємодію як фундаментальну властивість всього матеріального та джерело руху матерії. За визначенням Платона: "все, що володіє за своєю природою здатністю впливати на що-небудь інше або зазнавати хоч найменшого впливу, нехай від чого-небудь досить незначного й тільки раз, все це дійсно існує" [7, с.316].

Філософи Нового часу почали розглядати "взаємодію" і як явище, і як філософську категорію. Думку про те, що у Всесвіті зберігається загальна кількість руху, яка не збільшується і не зменшується, а лише перерозподіляється між тілами під час їх взаємодії, висловлював Р.Декарт.

П.Гольбах (один з засновників французької школи матеріалізму і атеїзму) вважав, що взаємодія є універсальною властивістю матерії [3, с.87].

І. Кант виводить «закон взаємодії», пов'язуючи взаємодію з практикою: «Усі суб'єкти, оскільки вони можуть бути сприйняті в просторі як такі, що існують одночасно, перебувають у певній взаємодії» [4, с.135]. Саме І.Кант вперше детермінував спілкування як процес взаємодії, при якому відбувається чергування активного і пасивного та розробив класифікацію ознак здійснення взаємодії в різних сферах. Філософ зробив висновок, що взаємодія з реальним світом можлива лише через особисте його пізнання, а тому треба вчити людину думати, а не вчити думкам [4, с.138].

На думку Г.В.Ф. Гегеля, взаємодія – самостійна універсальна категорія. Діалектика, згідно з його концепцією, – це і є взаємодія [2, с.94]. Взаємодія, за Г.Гегелем, не має ні початку, ні кінця. Вона визначає відношення причини й наслідку. Об'єкт, на який впливає причина, не пасивний, він реагує. Таким чином причинність переходить у взаємодію. На думку Г.Гегеля, «взаємодіючи, сторони виступають одночасно і як причина одна іншій і як наслідок зворотного впливу протилежної сторони» [2, с.691].

Отже, «взаємодія – філософська категорія, що відображає особливий тип відношення між об'єктами, при якому кожний з об'єктів діє (впливає) на інші об'єкти, приводячи їх до змін, водночас зазнає дії (впливу) з боку кожного з цих об'єктів що, в свою чергу, зумовлює зміну його стану» [8, с.77-78]. Взаємодія носить об'єктивний і універсальний характер. У ній відображається взаємозв'язок всіх структурних рівнів матерії, спосіб їх існування, форми руху, матеріальна єдність світу. Основа взаємодії – причинно-наслідковий зв'язок. У цьому сенсі Ф. Енгельс визначав взаємодію як причину всього існуючого і як кінцевий пункт пізнання: «Взаємодія – ось перше, що виступає перед нами, коли ми розглядаємо рухому матерію в цілому... Ми не можемо піти далі пізнання цієї взаємодії саме тому, що позаду неї нічого більше пізнавати» [5, с. 546].

Взаємодію, як філософську категорію, упродовж XIX-XX ст. у своїх працях досліджували також В.Вернадський, В.Соловйов, П.Флоренський, К.Цюлковський, А.Чижевський, К.Кедров та ін.

Дослідник М.Недведська так визначає взаємодію: «Взаємодія – це процес, пов'язаний зі зміною стану об'єктів, що взаємодіють в часі. Зміни взаємозумовлені і мають як суб'єктивний (внутрішній) так і об'єктивний (зовнішній) характер. Існують такі сутнісні ознаки взаємодії об'єктів: одночасність їхнього існування; двобічність зв'язків, взаємопереходів суб'єктів у об'єкти і навпаки; закономірність зв'язків на рівні суті; взаємозумовлені зміни станів сторін; внутрішня активність об'єктів» [6, с. 25]. На думку М. Недведської, взаємодія – це: «вихідне, родове поняття, що охоплює процеси впливу об'єктів (суб'єктів) один на одного, їхню взаємну зумовленість і взаємозміну, взаємний зв'язок соціальних явищ як на рівні суспільства загалом, так і на рівні функціонування його окремих груп, індивідів. Вона охоплює усі види соціальних процесів і людської діяльності» [6, с.26].

Отже, взаємодію в людському соціумі можна визначити як складний процес, під час якого суб'єкти взаємозмінюються, що зумовлено їхнім взаємним впливом. Взаємодія має безперервний характер.

Пріоритетним стає перехід організації педагогічної взаємодії суб'єктів освітньої діяльності в особистісно-паритетну площину їх відносин. Суб'єкт навчання, орієнтуючись на свої ціннісні пріоритети, має можливість обирати найбільш сприятливий для себе шлях із множини шляхів еволюції тієї складної системи, з якою він має справу. У такому випадку навчання стає інтерактивним, коли не тільки педагог навчає учня, а й учень навчає педагога. Інтерактивна педагогічна взаємодія — це безпосередня цілеспрямована міжособистісна комунікація суб'єктів педагогічного процесу. Найважливішою особливістю цієї комунікації є здатність викладача і учня уявляти, як їх сприймає партнер зі спілкування та інтерпретувати педагогічну ситуацію, конструювати особисту дію. Інтерактивна педагогічна взаємодія передбачає систему взаємодій: з боку викладача — запланованих, з боку студента — ситуативних та непередбачуваних, у процесі яких створюються оптимальні умови розвитку їх суб'єктності.

Висновки. Таким чином, формування фахової компетентності майбутніх учителів музики — це не лише процес і результат оволодіння людиною певною системою знань, необхідних для формування фахових умінь і навичок, а, перш за все, саморозвиток і самоорганізація особистості. Формування фахової компетентності майбутніх учителів музики є складовою особистісно зорієнтованої освіти, основний принцип якої — створення умов для виховання гуманної особистості, здатної до культурного саморозвитку в сучасному багатонаціональному суспільстві, організації діалогу, що стимулює особистісний саморозвиток і саморегуляцію студента.

Нові філософські підходи роблять можливим переосмислення та глибше розуміння феномену “педагогічна взаємодія”, яка є сутнісною характеристикою навчального процесу, особливим типом відносин його суб'єктів. Педагогічна взаємодія є по суті процесом інтеграційної діяльності суб'єктів навчання і містить в собі мотиваційний, діяльнісний, цільовий і процесуальний аспекти. Найважливішою особливістю міжособистісної комунікації суб'єктів педагогічного процесу є здатність до уявлення, як їх сприймає партнер зі спілкування та вміння інтерпретувати педагогічну ситуацію, конструювати особисту дію. Отже, безперервний прямий і зворотній вплив суб'єктів навчання один на одного складає суть педагогічної взаємодії.

Перспективи вирішення проблеми, що розглядалася, пов'язані зі всебічним вивченням синергетичної парадигми в системі мистецької освіти з позицій культурологічного та особистісно-діяльнісного підходів з урахуванням характерних особливостей її впровадження в освітніх закладах різного соціокультурного призначення.

Література

1. Андрущенко В. Модернізація педагогічної освіти України в контексті Болонського процесу / В.П.Андрущенко // Вища освіта України. — № 1 (11). — 2004.

2. Гегель Г.Ф.В. Наука логика / Г.Ф.В. Гегель. — М., 1998. — 245 с.

3. Гольбах П.А.Д. Избранные сочинения : в 2 т. / П.А.Д. Гольбах. — М. : Соцэкгиз, 1963. — Т. 2. — 87 с.

4. Кант И. Соч. в 6-ти т. /И. Кант. — Т. 4. — М., 1965. — 544 с.

5. Маркс К., Энгельс Ф. Собрание починений. Тома 1-39./Маркс К., Энгельс Ф. — М. : Изд.политической литературы, 1955-1981. — [2-е изд]. — Т. 27.

6. Недведская М.Н. Теория и технология повышения качества педагогического взаимодействия школы и семьи /М.Н. Недведская. — М. : АПК и ППРО. 2006. - 136 с.

7. Платон. Собрание соч.: в 4-х т./ Платон. — М., 1993. — Т. 2. — 416 с.

8. Філософський енциклопедичний словник — К. : Арабіс, 2002. — 744 с.

9. Философский словарь. Под ред. М.М.Розенталя. Изд. 3-е. — М., Политиздат, 1972. — 496 с.

10. Философский словарь. Синергетика. [7-е изд]. — Минск, 2001. — С. 511.

11. Хакен Г. Информация и самоорганизация. Макроскопический подход к сложным системам./ Хакен Г.; пер. с англ. (Серия «Синергетика: от прошлого к будущему»). — [2-е изд., доп.]. — М., 2005. — 248 с.

METHODOLOGICAL BASES OF PROFESSIONAL TRAINING FUTURE TEACHERS OF MUSIC: SYNERGISTIC ASPECT

Wang Xiaochen

Abstract. *The article presents the theoretical research of the problems of system of the professional study of the future music teachers and offers the synergistic approach. The methods of future music teacher's training are investigated in the present thesis, the peculiarities of this training are singled out taking into account modern tendencies and professional training modernization of student's of higher pedagogical educational establishments.*

The features of the process of the forming the professional competence of the students on the basis of the current trends of modernization at the professional training of the future teachers in the process of education in the Ukraine and China universities are defined.

In the article are described the ethnonational development of the state are analysed and focuses on the problems of the professional competence of teaching staff training, the basis of which makes the principles of humanistic education upbringing. The article deals with the philosophical and methodological basis of the phenomenon of pedagogical interaction of learning process in the system of contemporary professional education. In time of the global crisis in various areas of public life changing scientific understanding of man and the universe itself, updating learning content, innovative changes in the forms of educational interaction and nature of the relationship of the learning process.

The positive changes in the levels of the forming the professional competence of the students across all criteria and indicators as a result of the author's methods prove the effectiveness of its use in the system of the professional study of the future music teachers.

Rethinking of historical heritage of pedagogical knowledge about teaching interaction and new philosophical approaches make it possible to better understanding of the roots of this phenomenon. Based on new scientific paradigm, in the second half of the XX century, emerged interdisciplinary research area - synergetic theory that today provides a new methodological basis of scientific knowledge in the field of education and is most effectively meet the needs of the disclosure and abilities of the individual and how to full self.